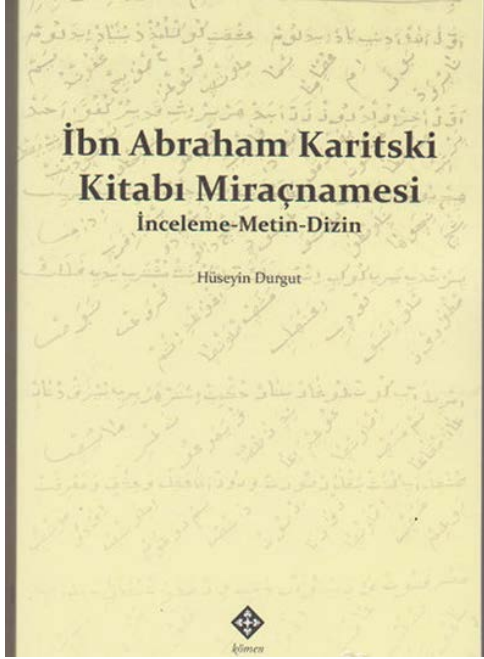

Hüseyin Durgut (2016). *İbn Abraham Karitski Kitabı Miraçnamesi İnceleme-Metin-Dizin*, Konya: Kömen Yayınları, 234 s., ISBN: 978-605-5184-71-1.

Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET

İbn Abraham Karitski Kitabı Miraçnamesi adlı eserin yazarı Dr. Hüseyin Durgut, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesidir. Bu çalışmada, ana dillerini yüzyıllar önce kaybetmiş, fakat kimliklerini mensubu oldukları İslamiyet sayesinde günümüze kadar koruyabilmiş bir Türk topluluğu olan Litvanya Tatarlarına ait el yazmalarında bulunan Türkçe dinî bir metin üzerinde tespit ve değerlendirmeler yapılmaktadır. El yazması *İbn Abraham Karitski Kitabı* içinde yer alan satır altı tercümelî Türkçe Miraçname metni imla, ses ve şekil özellikleri bakımından incelenmektedir.

Türkiye Türkolojisinin, hakkında pek fazla bilgiye sahip olmadığı bir Türk topluluğuna ait bu tür metinlerin dil bakımından incelenmesi, Türkoloji sahasına büyük bir katkıdır. Ayrıca bu tür metinler, Türk coğrafyasından uzak bir bölgede farklı etnik grup ve kültürlerle uzun yıllardır birlikte yaşayan bir Türk topluluğunun dinî ve millî kimliğini, Türk ve Slav dillerinde Arap harfleriyle yazılan dinî metinler üzerinden ne şekilde korumaya çalıştığını göstermesi bakımından da işlevseldir.

Türkiye dışındaki Türk topluluklarına ait yazma eserler üzerine yapılan çalışmalarda bugün önemli bir artış yaşanmasında, Türkiye dışındaki Türk toplulukları ile iletişimin etkisi büyüktür. Miraçnameler üzerine Türkiye'de yapılmış ve yayımlanmış ciddi çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, XIV. yüzyıldan itibaren Litvanya topraklarına yerleşen Müslüman Tatarlar açısından bakıldığında, Arap harfli Türkçe miraçname metinlerini tıpkı Arapça metinler gibi kutsal saydıkları ve *Kitab* türündeki yazma eserlerde muhafaza ettikleri öğrenilmektedir. Söz konusu eserlere karşı gösterilen bu muhafazakâr tutum, bahsi edilen Türk topluluğunu daha yakından tanımamıza imkân sağlamaktadır. Litvanya Tatarları, ana dillerini XVI-XVII. yüzyıllardan itibaren kaybettikten

sonra kimliklerinin en önemli göstergesi olan İslamiyet'e ait dinî metinlerin tercümelerine ihtiyaç duymuşlardır. Arap harfleriyle yazılı dinî metinlerin tercümelerini, kullanmakta oldukları Slav dillerine yine Arap harfleriyle yapmışlardır ki bu durum, son derece dikkat çekicidir. Litvanya Tatarlarına ait Arap harfli metinler arasında Türk diliyle yazılmış metinler de bulunmaktadır. Bu metinlerden biri olan Türkçe Miraçname'nin gün ışığına çıkarılması ve dil bağlamında incelenmesi, Dr. Hüseyin Durgut'un filoloji çalışmalarına önemli bir katkısıdır.

Eser, “Ön Söz”, “Giriş”, “İnceleme”, “Kaynakça”, “Metin”, “Dizin” ve “Tıpkıbasım” ana bölümlerinden oluşmaktadır.

“Giriş” kısmında, öncelikle “Litvanya Tatarları” başlığı altında, Litvanya topraklarındaki Tatar yerleşimiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Litvanya Tatarlarının kimliklerini ve dinlerini günümüze kadar koruyabilmelerine rağmen ana dillerini unutmalarının sebeplerinin de tartışıldığı bu başlık, okuyucunun dikkatini konuya çekmek açısından işlevseldir. Ardından, “Litvanya Tatarları El Yazma Geleneği”nden bahsedilerek, *İbn Abraham Kariski Kitabı* ve bu eserin içinde yer alan Türkçe Miraçname metni tanıtılmıştır. Söz konusu metin üzerine yapılan çalışmaların yanı sıra, yazarın metinle ilgili görüşlerini aktardığı bu kısım, kendisinden sonra yapılacak olan çalışmalar için (Bu çalışmaların künye bilgileri, kitabın “Kaynakça” bölümünde yer almaktadır) önemli bir bibliyografyadır.

“İnceleme” bölümünde, Miraçname metni, imla özellikleri, ses ve şekil bilgisi açısından ele alınmıştır. Yapılan tespit ve değerlendirmeler sonucunda, Miraçname’de tutarlı bir imlanın olmadığı belirtilmiştir. Ses özellikleri yönünden, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait belli başlı özelliklerin yanı sıra, Litvanya Tatarları el yazmaları için karakteristik denilebilecek bazı ses özelliklerinin de yer aldığı ifade edilmiştir. İmla ve ses özelliklerindeki bu tutarsızlığın nedeni, metni istinsah eden kişinin Türkçeyi iyi bilmemesi şeklinde açıklanmıştır. Şekil özellikleri açısından ise Miraçname’nin, büyük oranda Batı Türkçesi özelliklerini yansıttığı, ancak Doğu ve Kuzey Türkçesi özelliklerine de yer verildiği sonucuna varılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan miraçnamelerde yer almayan bazı Doğu veya Kuzey Türkçesi şekil özelliklerinin, metinde, Batı Türkçesindeki şekillerle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

Eserin “Kaynakça” bölümünün, Litvanya Tatarlarına ait miraçname metinleri üzerine bir kaynak listesine sahip olması, eser adına büyük bir önem taşımasının yanı sıra gelecekte yapılacak çalışmalara da ışık tutması bakımından önemlidir.

“Metin” bölümünde, Türkçe Miraçname’nin çeviri yazısına yer verilmiştir. Çeviri yazıda yazar, Türkiye’de yaygın olarak kullanılan çeviri yazı metodunu esas almıştır. Bunun yanı sıra, eserin Arap harfli şekline büyük ölçüde bağlı

kalmıştır. Ancak noktalı harflerde bir noktanın eksik veya fazla olması gibi bariz yazım hatalarını düzeltilmiş ve düzelttiği kelimeleri, “Yanlış Yazılan Kelime ve İfadeler” başlığı altında göstermiştir. Çalışmanın inceleme kısmından sonraki en önemli kısmı, Litvanya Tatarlarına ait el yazması Türkçe Miraçname’nin çeviri yazı olarak yer aldığı bu bölümdür. Türkiye sahasında miraçnameler üzerine benzer içerikli pek çok nüsha bulunmaktadır, ancak bu metin Litvanya Tatarlarının el yazmaları miraslarından biri olması bakımından dikkate değerdir. Yazar, söz konusu Türkçe Miraçname metninin çeviri yazısını büyük bir emek ve titizlikle yapmıştır.

“Dizin” bölümünde, metinde yer alan bütün kelimelerin anlamları verilmiş ve metinde geçtikleri yerler ile aldıkları ekler gösterilmiştir.

“Tıpkıbasım” bölümünde ise, Miraçname’nin Vilnius Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan orijinal şeklinin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Eserde, “Sonuç” bölümü bulunmamaktadır. Yazar, ulaştığı sonuçları çeşitli bölümlere yayarak aktarmıştır. Ulaşılan sonuçların, çalışmanın sonunda topluca yer alması, çalışmanın değerini daha da artıracaktır.

Sonuç olarak bu eser, XIX. yüzyılda başlayan Litvanya Tatarlarına ait el yazmalarını inceleme çalışmalarına önemli bir katkıdır. Günümüzde Litvanya, Polonya ve Belarusya olmak üzere üç ayrı devletin sınırları içinde varlıklarını devam ettiren Müslüman Tatarlara ait el yazması miraslarından Türkçe Miraçname’nin ele alınması, İslami Türk Edebiyatı içinde önemli bir yere sahip olan miraçname geleneğinin bir bütün olarak ortaya konulabilmesi adına önemli bir katkıdır. *İbn Abraham Karitski Kitabı* içinde bulunan satır altı tercümeli Türkçe Miraçname metnini Türkiyeli araştırmacı ve okuyucunun bilgisine sunan Dr. Hüseyin Durgut’a teşekkür eder, çalışmalarında başarılar dileriz.

